

**МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ**

**Факультет аудіовізуального мистецтва
Кафедра фотомистецтва та операторської майстерності**

**КЗВ: СУЧАСНИЙ ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ
(ПЕРЕГЛЯДОВО-АНАЛІТИЧНИЙ СЕМІНАР)**

ПРОГРАМА
та навчально-методичні матеріали

для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за спеціальністю
021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»,
галузь знань 02 «Культура та мистецтво»

Освітньо-професійна програма
«Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Харків, 2026

УДК 791.229(073)
С91

Друкується за рішенням науково-методичної ради ХДАК
(протокол № 14 від 27.04.2026 р.)

Рецензенти:

Кікоть А.А., доктор культурології, професор кафедри майстерності актора
Харківської державної академії культури

Тарасов В.В., кандидат історичних наук, доцент, завідувач кафедри фотомистецтва
та операторської майстерності Харківської державної академії
культури

Укладач:

Коновалов Д.О., кандидат філософських наук, доцент кафедри фотомистецтва та
операторської майстерності Харківської державної академії культури

С91

КЗВ: СУЧАСНИЙ ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ : програма та навч.-метод. матеріали для здобувачів першого (бакалавр.) рівня вищої освіти, спец. 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво», галузь знань 02 «Культура та мистецтво», освітня програма «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» / М-во культури України, Харків. держ. акад. культури, Ф-т аудіовізуального мистецтва, Каф. фотомистецтва та операторської майстерності ; уклад. Коновалов Д. О. Харків : ХДАК, 2026. 14 с.

УДК 791.229(073)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	6
ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ ТА ЇХ ТЕМАТИКА	7
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	9
САМОСТІЙНА РОБОТА ТА ЇЇ ТЕМАТИКА	10
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	12

ВСТУП

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Програма навчальної дисципліни «Сучасний документальний фільм» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалаврів за спеціальністю 021 Аудіовізуальне мистецтво та виробництво. Курс читається з урахуванням знань, умінь і навичок, набутих здобувачами під час вивчення освітніх компонент «Основи режисури аудіовізуальних творів», «Теорія і практика монтажу аудіовізуальних творів», «Основи сценарної майстерності» та «Актуальні проблеми сучасного аудіовізуального мистецтва та виробництва».

Курс викладається у 1 семестрі на 4 році навчання.

Обсяг дисципліни складає 3 кредити ЄКТС / 90 год., з них аудиторних – 30 годин, самостійна робота – 60 год. Форма навчання денна, передбачає аудиторні заняття та самостійну роботу здобувачів вищої освіти. Розподіл за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять: лекції – 10 год., практичні – 20 год. Підсумковий контроль – залік.

Статус дисципліни: вибіркова.

Мета курсу: «Сучасний документальний фільм» — сформувати у студентів цілісне розуміння сучасної документалістики; розвинути навички професійного аналізу документального фільму як системи сценарних, візуальних, монтажних і звукових рішень; орієнтуватися в сучасних українських та міжнародних фестивалях документального кіно.

Курс спрямований на поєднання навичок професійного аналізу документального фільму з розвитком авторського мислення. Як документалісти працюють із реальністю, персонажем, ритмом, етикою та візуальною мовою і застосування виявлених рішень у роботі над власним проектом. Курс також має сформувати у студентів здатність бачити документальний фільм не лише як окремий твір, а в контексті міжнародної індустрії документального кіно — фестивалі, індустрійні платформи, майстер-класи, професійні форуми.

Курс відповідно до затвердженого Стандарту вищої освіти за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти забезпечує формування / удосконалення наступних програмних компетентностей:

Загальні компетентності	ЗК 01. Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності. ЗК 06. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 09. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 15. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 16. Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
Фахові компетентності	ФК 02. Здатність створювати та реалізувати власні художні концепції у творчо-виробничій діяльності. ФК 03. Здатність спостерігати, відбирати, розрізняти, типологічно доцільно компонувати, цілеспрямовано формувати і використовувати інформаційний, виразний, образний рівні аудіовізуального твору. ФК 04. Усвідомлення художньо-естетичної природи аудіовізуального мистецтва. ФК 05. Усвідомлення взаємозв'язків та взаємозалежності між теорією та практикою аудіовізуального мистецтва та виробництва.

Також курс забезпечує формування та удосконалення таких програмних результатів навчання (відповідно до Стандарту вищої освіти за спеціальністю 021 «Аудіовізуальне мистецтво та виробництво» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти):

ПРН 3	Володіти методами та навичками роботи зі знімальною та освітлювальною технікою та обладнанням
ПРН 5	Генерувати нові ідеї для втілення їх в аудіовізуальному творі
ПРН 7	Забезпечувати виразність при втіленні авторського задуму аудіовізуального твору
ПРН 19	Демонструвати поглиблені знання історії аудіовізуального мистецтва, історії фотографії, пластичних мистецтв, кіно та телебачення; розуміти основи візуальної грамотності, малюнку та графічних рішень аудіовізуальних творів, мультимедійних технологій, драматургії, звукорежисури
ПРН 20	Демонструвати володіння методами та прийомами фотомистецтва, майстерності відеографа при створенні (виробництві) аудіовізуальних / візуальних творів; демонструвати виконавську культуру та технічну майстерність фотографа, відеографа (відеооператора) на належному фаховому рівні.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен знати:

- основні тенденції розвитку сучасного документального кіно;
- специфіку документального фільму як аудіовізуальної системи сценарних, візуальних, монтажних, звукових рішень;
- основні підходи до розробки теми документального фільму;
- основні методи використання референсів у створенні проєкту документального фільму;
- методи формування “емоційної правди” у документальному фільмі; та залежність правди від обраної форми;
- основні модуси документального кіно (спостереження, рефлексія, поетичний, провокація);
- монтаж як інструмент формування сенсу у документальному фільмі;
- сучасний фестивальний та індустрійний контекст документального кіно (фестивалі, індустрійні платформи, форуми);

Методи навчання: Основними методами навчання мають виступати методи, які забезпечують інноваційну модель проблемного навчання. Зокрема, це аналітичний метод; евристичний метод; компаративний метод; частково-пошуковий; методи коучинга; практичні методи (студенти одержують знання й уміння, виконуючи практичні завдання).

Не менш важливими є й традиційні методи викладання: інформаційно-рецептивний, репродуктивний, дослідницький.

Форми контролю

Вид контролю	Методи контролю
Поточний	моніторинг знань
Самостійна робота	перевірка самостійної роботи здобувачів
Підсумковий контроль	залік

Поточний контроль. Перевірка та поточне оцінювання знань студентів денної форми навчання проводиться упродовж семестру. Кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента. Оцінка поточного контролю складається із оцінок, які здобувач отримує за кожну тему поточного модулю. Наприкінці семестру оцінки складаються і отримана сума поділяється на кількість тем. Отримана середня кількість балів стає підсумковою оцінкою за тему / розділ.

Підсумкове оцінювання відбувається за наступними критеріями:

- якість виконання завдань самостійної роботи студентів;
- широта ознайомлення з рекомендованою літературою;
- ступінь засвоєння фактичного матеріалу з кожної теми;
- півень виконання практичних завдань.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ, відповідно до затвердженої робочої програми

РОЗДІЛ 1. ІСТОРИЧНІ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ

Тема 1. Кіно-око Дзиги Вертова і створення візуальної мови документального фільму

Поняття «кіно-око» як рання модель документального бачення. Камера не як інструмент пасивної фіксації, а як засіб активного пізнання світу. Поняття: документальний монтаж, ритм, міський простір, спостереження та побудова реальності через кіномову.

Фільми для аналізу:

Man with a Movie Camera / Людина з кіноапаратом (1929, Дзига Вертов)

Megacities (1998, Michael Glawogger / Майкл Главоггер)

Тема 2. Креативний документальний фільм: маніфести Cinéma vérité та Direct Cinema

Cinéma vérité та Direct Cinema як дві базові моделі сучасного документального кіно. Перша побудована на взаємодії режисера з реальністю, друга — на спостереженні та мінімізації втручання. Поняття “невидимої камери” та “кіно правда” в документальному фільмі.

Фільми для аналізу:

Chronicle of a Summer / Хроніка одного літа (1961, Jean Rouch, Edgar Morin)

Primary (1960, Robert Drew)

Salesman (1969, Albert and David Maysles, Charlotte Zwerin)

Тема 3. Документальний фільм як художня інтерпретація реального життя

Основні модуси документального кіно Білла Ніколза: поетичний, пояснювальний, спостережний, інтерактивний, рефлексивний, перформативний. Поняття «голос фільму»: документальний фільм не показує реальність, а організує її через позицію автора, монтаж, звук і структуру.

Фільми для аналізу:

Night and Fog / Ніч і туман (1956, Alain Resnais)

The Gleaners and I / Збирачі і я (2000, Agnès Varda)

Stories We Tell / Історії, які ми розповідаємо (2012, Sarah Polley)

РОЗДІЛ 2. СУЧАСНІ ФОРМИ ДОКУМЕНТАЛЬНОГО ФІЛЬМУ

Тема 4. Гібридна форма сучасного документального фільму

Сучасне кіно як гібрид документального та ігрового: документальне свідчення, постановочні елементи, реконструкція, непрофесійні виконавців і драматургія художнього кіно. Поняття «емоційної правди».

Фільми для аналізу:

Nomadland / Земля кочівників (2020, Chloé Zhao)

Close-Up / Крупний план (1990, Abbas Kiarostami)

The Act of Killing / Акт убивства (2012, Joshua Oppenheimer)

Тема 5. Прийоми ігрового кіно в документалістиці

Приклади використання прийомів ігрового кіно: драматургічна арка, кульмінація, напруга, музична композиція, звукова режисура, візуальні стилі.

Фільми для аналізу:

Winged Migration / Кочівля птахів (2001, Jacques Perrin)

Oceans / Океани (2009, Jacques Perrin, Jacques Cluzaud)

Free Solo / Фрі-соло (2018, Elizabeth Chai Vasarhelyi, Jimmy Chin)

Тема 6. Документальний портрет

Документальний портрет героя документального фільму, а як носія часу, досвіду, пам'яті, історії та соціального середовища. Як режисер будує взаємодію між героєм, простором, голосом і камерою.

Фільми для аналізу:

Pictures of the Old World / Образи старого світу (1972, Dušan Hanák)

Grey Gardens / Сірі садів (1975, Albert and David Maysles)

Honeyland / Країна меду (2019, Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov)

Тема 7. Місто як герой документального фільму

Архітектура, ритм, звук вулиць, типи міського простору, скульптури та історичні пам'ятки, ритуали повсякденності – основні способи створення образу та характеру міста.

Фільми для аналізу:

Mariupolis (2016, Mantas Kvedaravičius)

Mariupolis 2 (2022, Mantas Kvedaravičius)

News from Home / Новини з дому (1977, Chantal Akerman)

Berlin: Symphony of a Great City / Берлін: симфонія великого міста (1927, Walter Ruttmann)

Тема 8. Поетичний документалізм і візуальна метафора

Документальне кіно як форма візуальної поезії, де сенс народжується не лише з факту, а з образного зіставлення. Поетичний документальний фільм працює не через лінійне пояснення, а через ритм, образ, метафору, асоціативний монтаж і візуальне мислення.

Фільми для аналізу:

This Rain Will Never Stop / Цей дощ ніколи не скінчиться (2020, Аліна Горлова)

Sans Soleil / Без сонця (1983, Chris Marker)

Leviathan / Левіафан (2012, Lucien Castaing-Taylor, Véréna Paravel)

РОЗДІЛ 3. ДОКУМЕНТАЛЬНЕ КІНО І ВІЙНА

Тема 9. Військовий документальний фільм: камера як свідок

Воєнна документалістика як форма безпосереднього свідчення, пам'яті та етичного ризику. Камера як інструмент фіксації та учасник подій. Питання етики зйомки під час травми, меж показу насильства, присутності автора у небезпечному середовищі.

Фільми для аналізу:

Last Men in Aleppo / Останні в Аленно (2017, Feras Fayyad)

For Sama / Для Сами (2019, Waad Al-Kateab, Edward Watts)

Restrepo (2010, Sebastian Junger, Tim Hetherington)

Тема 10. Документалістика війни в Україні

Сучасне українське документальне кіно про війну як частина глобального процесу переосмислення документального свідчення. Український фільм-свідчення, фронтний спостережний фільм, авторський рефлексивний фільм, документальне висловлювання.

Взаємодія між журналістикою, авторським методом, етикою та міжнародним контекстом.

Фільми для аналізу:

20 Days in Mariupol / 20 днів у Маріуполі (2023, Мстислав Чернов)

Iron Butterflies / Залізні метелики (2022, Роман Любий)

Real / Реал (2024, Олег Сенцов)

Intercepted / Перехоплені (2024, Оксана Карпович)

2000 Meters to Andriivka / 2000 метрів до Андріївки (2025, Мстислав Чернов)

РОЗДІЛ 4. ЕКСПЕРИМЕНТ І АВТОРСЬКИЙ МЕТОД

Тема 11. Експериментальні форми в документальному кіно

Експеримент як спосіб відкрити нові форми документального висловлювання.

Сучасна документалістика часто порушує традиційну єдність зображення і звуку, використовує фрагментацію, повтор, архів, невідповідність між голосом і кадром, абстракцію, повільне спостереження або есеїстичну форму.

Фільми для аналізу:

Intercepted / Перехоплені (2024, Оксана Карпович)

Fata Morgana (1971, Werner Herzog)

The Missing Picture / Зникла картина (2013, Rithy Panh)

The Works and Days (of Tayoko Shiojiri in the Shiotani Basin) / Праці і дні (2020, C.W. Winter, Anders Edström)

Тема 12. Пошук авторського стилю в документальному кіно

Поняття індивідуального авторського методу. Як вибір теми, модусу документального фільму, ритму, монтажу, звуку й типу взаємодії з героєм формує авторський стиль документального фільму.

Фільми для аналізу:

The Gleaners and I / Збирачі і я (2000, Agnès Varda)

Sans Soleil / Без сонця (1983, Chris Marker)

20 Days in Mariupol / 20 днів у Маріуполі (2023, Мстислав Чернов)

Porcelain War / Фарфорова війна (2024, Brendan Bellomo, Slava Leontyev)

ПІДСУМКОВІ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТА

Після завершення курсу студент має:

Знати:

Основні етапи розвитку документального кіно; Ключові теоретичні підходи до аналізу документального фільму; Модуси документального кіно за Біллом Ніколзом;

Принципи побудови документального нарративу, роботи з героєм, простором, архівом, голосом і звуком; Етичні проблеми документалістики, зокрема у роботі з травмою, пам'яттю, війною та свідченням;

Уміти:

Аналізувати документальний фільм з погляду форми, авторської позиції та способу репрезентації реальності; Розрізняти документальні та гібридні стратегії побудови екранного досвіду;

Визначати роль монтажу, звуку, голосу, структури й візуального рішення у створенні документального висловлювання; Працювати з базовими інструментами розробки документального проєкту: спостереженням, інтерв'ю, дослідженням середовища, драматургічною побудовою; Формулювати авторську концепцію документального фільму; Застосовувати теоретичні поняття до аналізу конкретних фільмів.

Мати навички:

Критичного аналізу документального фільму; Розробки теми й концепції короткого документального проєкту; Роботи з візуальним і звуковим матеріалом на рівні ідеї, структури та авторського стилю; Самостійного дослідження сучасних тенденцій документалістики.

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

№№	Назва теми практичного заняття	Кількість годин
1.	Аналіз маніфесту «кіно-око» на прикладі візуальної структури фільму <i>Людина з кіноапаратом</i>	2
2.	Порівняння принципів Cinéma vérité та Direct Cinema на прикладі фільмів <i>Chronicle of a Summer</i> і <i>Primary</i>	2
3.	Визначення модусів документального кіно в обраних фільмах: <i>Night and Fog</i> , <i>The Gleaners and I</i> , <i>Stories We Tell</i>	2
4.	Аналіз гібридної форми: межа між документальним і ігровим фільмом в фільмі <i>Nomadland</i>	2
5.	Розбір драматургії ігрового фільму в сучасному документальному фільмі на прикладі фільму <i>Oceans</i>	2
6.	Створення документального портрета: спостереження, персонаж, середовище в фільмі <i>Pictures of the Old World</i>	2
7.	Аналіз міського простору як героя документального фільму в <i>Mariupolis</i>	2
8.	Основи візуальної метафори і поетичного монтажу в <i>Sans Soleil</i>	2
9.	Етика документального свідчення: аналіз воєнного документального фільму на прикладі <i>For Sama</i>	2
10.	Порівняльний аналіз сучасних українських фільмів про війну на прикладі <i>20 Days in Mariupol</i> , <i>Iron Butterflies</i> , <i>Real</i> , <i>Intercepted</i> , <i>2000 Meters to Andriivka</i>	2
11.	Експерименти із звуковою режисурою. Голос як структура фільму <i>Intercepted</i> .	2
12.	Розробка авторської концепції короткометражного документального фільму	2
13.	Пошук та аналіз візуальних та аудіальних референсів власного проєкту документального фільму	2

14.	Презентація авторського методу власного документального проєкту	2
15.	Підсумкове обговорення та захист практичного проєкту	2
Усього годин		30

САМОСТІЙНА РОБОТА ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Для оволодіння матеріалом курсу окрім аудиторної роботи значна увага приділяється самостійній роботі, яка є основним способом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових аудиторних занять, і є невід'ємною складовою процесу вивчення конкретної дисципліни.

Навчальний матеріал дисципліни, передбачений робочим навчальним планом для засвоєння студентом у процесі самостійної роботи, вноситься на підсумковий контроль поряд з навчальним матеріалом, який опрацьовувався при проведенні аудиторних занять.

Під час самостійної роботи передбачається:

- ✓ Перегляд документальних фільмів,
- ✓ перегляд вимог пітчінг форумів документального кіно для подачі заявок,
- ✓ робота з власними фото та відео- архівами,
- ✓ інші форми роботи (у тому числі й творчі).

Тематика самостійної роботи

№ тема	Тематика роботи	Форма виконання завдань та звіту	Годин
1	«Кіно-око»: монтаж як спосіб створення сенсу	Проаналізувати, як монтаж, ритм, міський простір і фрагментація зображення створюють новий тип документального бачення.	4
2	«Спостереження» і «втручання» в документальне кіно	Порівняти <i>Cinéma vérité</i> та <i>Direct Cinema</i> . Визначити, як у кожному фільмі працює присутність режисера, інтерв'ю, спостереження і взаємодія з героями.	4
3	Модуси документального кіно	Визначити, які модуси документального кіно поєднує фільм. Проаналізувати поняття «голосу фільму» через авторську присутність, монтаж, інтонацію та структуру.	4
4	Гібридна форма сучасного фільму	Проаналізувати гібридну форму фільму: роботу з непрофесійними героями, драматургію, простір, ритм і «правду досвіду». Визначити, які елементи фільму зближують його з документальним кіно.	4

5	Звукова режисура як основа документального висловлювання	Проаналізувати, як драматургія, музика, ритм і композиція кадру створюють у документальному фільмі ефект емоційної залученості.	4
6	Документальний портрет і образ героя	Дослідити, як фільм створює образ героя через обличчя, середовище, деталь, паузу і ритм спостереження. Визначити, чим документальний портрет відрізняється від біографічного фільму.	4
7	Місто як простір історії і пам'яті	Проаналізувати, як міський простір стає повноцінним героєм фільму. Простежити роль архітектури, побуту, ритму повсякденності й політичного контексту.	4
8	Поетичний модус і метафора	Дослідити роль асоціативного монтажу, образної композиції, ритму й метафори у створенні документального сенсу.	4
9	Етика воєнного свідчення	Проаналізувати, як камера функціонує в умовах війни як свідок і учасник. Обговорити етичні межі показу руйнування, смерті і травми.	4
10	Українська воєнна документалістика	Проаналізувати співвідношення журналістського свідчення та авторської форми. Визначити роль монтажу, голосу, присутності автора та етики свідчення.	4
11	Позакадровий простір: поєднання голосу, звуку і відстані	Проаналізувати розрив між зображенням і звуком. Дослідити, як голос, позакадровий простір і перехоплені розмови створюють нову форму документального висловлювання.	4
12	Присутність і фронтове спостереження	Проаналізувати, як тривалість, неперервність, відсутність класичної драматургії й ефект присутності формують особливий тип документального досвіду.	4
13	Монтаж у воєнному фільмі	Дослідити, як фільм буде маршрутну структуру, працює з	4

		фронтовим простором, звуком, голосом і багатокамерністю. Проаналізувати роль монтажу у створенні драматургічної арки.	
14	Експериментальна документальна форма	Проаналізувати, як експериментальна форма змінює спосіб говорити про реальність, пам'ять, травму або історію.	4
15	Авторський стиль як поєднання теми і форми	Визначити, як у фільмі поєднуються тема, форма, візуальна концепція, звук і дистанція. Сформулювати, що саме становить авторський метод фільму.	4
<i>Усього за рік годин</i>			60

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. **Nichols, Bill.** *Introduction to Documentary*. Bloomington: Indiana University Press, 2001.
2. **Nichols, Bill.** *Representing Reality: Issues and Concepts in Documentary*. Bloomington: Indiana University Press, 1991.
3. **Renov, Michael (ed.).** *Theorizing Documentary*. New York: Routledge, 1993.
Winston, Brian. *Claiming the Real: The Documentary Film Revisited*. London: BFI, 1995.
4. **Aufderheide, Patricia.** *Documentary Film: A Very Short Introduction*. Oxford: Oxford University Press, 2007.
5. **Bruzzi, Stella.** *New Documentary*. 2nd ed. London: Routledge, 2006.
6. **Corner, John.** *The Art of Record: A Critical Introduction to Documentary*. Manchester: Manchester University Press, 1996.
7. **Cowie, Elizabeth.** *Recording Reality, Desiring the Real*. Minneapolis: University of Minnesota Press, 2011.
8. **Chion, Michel.** *Audio-Vision: Sound on Screen*. 2nd ed. New York: Columbia University Press, 2019.
9. **Juhasz, Alexandra, and Alisa Lebow (eds.).** *A Companion to Contemporary Documentary Film*. Chichester: Wiley-Blackwell, 2015.
10. **Lebow, Alisa.** *The Cinema of Me: The Self and Subjectivity in First Person Documentary*. New York: Columbia University Press, 2012.
11. **Rascaroli, Laura.** *The Personal Camera: Subjective Cinema and the Essay Film*. London: Wallflower, 2009.
12. **Corrigan, Timothy.** *The Essay Film: From Montaigne, After Marker*. Oxford: Oxford University Press, 2011.

13. **Orgeron, Devin.** *Road Movies: From Muybridge and Méliès to Lynch and Kiarostami.* New York: Palgrave Macmillan, 2008.
14. **Grant, Barry Keith, and Jeannette Sloniowski (eds.).** *Documenting the Documentary: Close Readings of Documentary Film and Video.* 2nd ed. Detroit: Wayne State University Press, 2014.
15. **MacDonald, Scott.** *A Critical Cinema 5: Interviews with Independent Filmmakers.* Berkeley: University of California Press, 2006.
16. **Брюховецька, Лариса.** *Приховані фільми: Українське кіно 1990-х.* Київ: АртЕк, 2003.
17. **Брюховецька, Лариса.** *Кіно часів своєї юності.* Київ: Вид. дім “Києво-Могилянська академія”, 2003.
18. **Мусієнко, Оксана.** *Українське кіно: тексти і контексти.* Київ: Логос, 2009.
19. **Сучасна українська кінокритика і есеїстика:** матеріали видань **КІНО-Коло, Довженко-Центр, Detector Media, LB.ua Культура, Суспільне Культура, Українська правда. Культура.**
20. **Інтерв'ю та авторські висловлювання українських документалістів** (Мстислав Чернов, Оксана Карпович, Аліна Горлова, Роман Любий, Ірина Цілик, Олег Сенцов). Для курсу це важливо як джерело про авторський метод, монтаж, звук, етику й міжнародний контекст.

Допоміжна література

21. **Grierson, John.** *Grierson on Documentary.* London: Faber & Faber, 1966.
22. **Rotha, Paul.** *Documentary Film.* London: Faber & Faber, 1952.
23. **Kracauer, Siegfried.** *Theory of Film: The Redemption of Physical Reality.* Princeton: Princeton University Press, 1960.
24. **Bazin, André.** *What Is Cinema?* Vol. 1–2. Berkeley: University of California Press, 1967–1971.
25. **Marker, Chris.** *Commentaires*

РЕКОМЕНДОВАНА ФІЛЬМОГРАФІЯ ДО ПЕРЕГЛЯДУ

- **Класика і витоки документальної мови**
 1. *Man with a Movie Camera / Людина з кіноапаратом* (1929, Дзига Вертов)
 2. *Nanook of the North / Ханук з Півночі* (1922, Robert Flaherty)
 3. *Night Mail* (1936, Basil Wright, Harry Watt)
 4. *Listen to Britain* (1942, Humphrey Jennings, Stewart McAllister)
 5. *Night and Fog / Ніч і туман* (1956, Alain Resnais)
- **Cinéma vérité, Direct Cinema, спостереження**
 6. *Primary* (1960, Robert Drew)
 7. *Chronicle of a Summer / Хроніка одного літа* (1961, Jean Rouch, Edgar Morin)
 8. *Salesman* (1969, Albert and David Maysles, Charlotte Zwerin)
 9. *Grey Gardens / Cipi cadu* (1975, Albert and David Maysles, David Maysles, Ellen Hovde, Muffie Meyer)
 10. *Titicut Follies* (1967, Frederick Wiseman)

• **Поетичний і есеїстичний документалізм**

11. *Sans Soleil / Без сонця* (1983, Chris Marker)
12. *The Gleaners and I / Збирачі і я* (2000, Agnès Varda)
13. *Fata Morgana* (1971, Werner Herzog)
14. *Leviathan / Левіафан* (2012, Lucien Castaing-Taylor, Véréna Paravel)
15. *The Missing Picture / Зникла картина* (2013, Rithy Panh)

4. Гібридні та сучасні форми

16. *Close-Up / Крупний план* (1990, Abbas Kiarostami)
17. *The Act of Killing / Акт убивства* (2012, Joshua Oppenheimer)
18. *Stories We Tell / Історії, які ми розповідаємо* (2012, Sarah Polley)
19. *Nomadland / Земля кочівників* (2020, Chloé Zhao)
20. *Honeyland / Країна меду* (2019, Tamara Kotevska, Ljubomir Stefanov)
21. *Free Solo / Фрі-соло* (2018, Elizabeth Chai Vasarhelyi, Jimmy Chin)

5. Простір, місто, портрет

22. *Pictures of the Old World / Образи старого світу* (1972, Dušan Hanák)
23. *News from Home / Новини з дому* (1977, Chantal Akerman)
24. *Mariupolis* (2016, Mantas Kvedaravičius)
25. *Mariupolis 2* (2022, Mantas Kvedaravičius)

6. Війна і документальне свідчення

26. *Restrepo* (2010, Sebastian Junger, Tim Hetherington)
27. *Last Men in Aleppo / Останні в Алеппо* (2017, Feras Fayyad)
28. *For Sama / Для Сами* (2019, Waad Al-Kateab, Edward Watts)
29. *The War Tapes / Воєнні плівки* (2006, Deborah Scranton)

7. Українська та пов'язана з Україною документалістика

30. *20 Days in Mariupol / 20 днів у Маріуполі* (2023, Мстислав Чернов)
31. *2000 Meters to Andriivka / 2000 метрів до Андріївки* (2025, Мстислав Чернов)
32. *Intercepted / Перехоплені* (2024, Оксана Карпович)
33. *Real / Реал* (2024, Олег Сенцов)
34. *Iron Butterflies / Залізні метелики* (2022, Роман Любий)
35. *This Rain Will Never Stop / Цей дощ ніколи не скінчиться* (2020, Аліна Горлова)
36. *The Earth Is Blue as an Orange / Земля блакитна, ніби апельсин* (2020, Ірина Цілик)
37. *Porcelain War / Фарфорова війна* (2024, Brendan Bellomo, Slava Leontyev)
38. *Home Games / Домашні ігри* (2018, Аліса Коваленко)
39. *We Will Not Fade Away / Ми не згаснемо* (2023, Аліса Коваленко)

Навчально-методичне видання

**КЗВ: СУЧАСНИЙ ДОКУМЕНТАЛЬНИЙ ФІЛЬМ
(ПЕРЕГЛЯДОВО-АНАЛІТИЧНИЙ СЕМІНАР)**

ПРОГРАМА

та навчально-методичні матеріали
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
які навчаються за освітньо-професійними програми
«Аудіовізуальне мистецтво та виробництво»

Укладач:

Коновалов

Дмитро Олександрович

доцент кафедри фотомистецтва та операторської майстерності

Комп'ютерний набір Коновалов Д.О.

Видається в авторській редакції

Адреса видавця:

ХДАК, Україна, 61057, м. Харків, Бурсацький узвіз, 4
тел. (057)731-13-85. e-mail: nmr-academy@xdak.ukr.education